

Výchovný ústav a středisko výchovné péče Pšov

Zpráva z návštěvy zařízení

Adresa zařízení:	Pšov 1, 441 01 Podbořany
Zřizovatel:	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Ředitel:	PhDr. Sáva Arabadžiev
Typ zařízení:	výchovný ústav
Kapacita:	40 dětí
Datum návštěvy:	25. až 26. květen 2021
Datum vydání zprávy:	18. listopadu 2021
Návštěvu provedly:	Mgr. Anna Makarenko, Mgr. Barbora Matějková, Mgr. Bc. Tereza Slachová, Mgr. Beáta Szakácsová a Mgr. Tereza Konrádová

Mgr. Monika Šimůnková
zástupkyně veřejného ochránce práv

Obsah

Obsah.....	2
Úvodní informace	3
Shrnutí	7
Pobyt dítěte v zařízení	8
1. Souhlas s poskytování zdravotních služeb	8
2. Podávání medikace	9
Vybavení a vzhled zařízení.....	11
3. Soukromí dětí při hygieně	11
4. Pokoje dětí v ochranné výchově	13
5. Prostředí pro děti-cizince	14
6. Průzory ve dveřích.....	14
7. Umístění zařízení.....	15
Nezletilí cizinci bez doprovodu.....	17
8. Specifické potřeby nezletilých cizinců bez doprovodu	17
9. Hodnoticí systém.....	18
10. Komunikace s nezletilými cizinci bez doprovodu.....	19
11. Vzdělávání nezletilých cizinců bez doprovodu.....	20
Personál	22
12. Personální zabezpečení práce s dětmi	22
13. Kvalifikace personálu pro práci s nezletilými cizinci bez doprovodu	22
14. Supervize	23
Přehled opatření k nápravě	24

Úvodní informace

Systematická návštěva a její cíl

Od roku 2006 veřejný ochránce práv plní **úkoly národního preventivního mechanismu** podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.¹ Současný ochránce JUDr. Stanislav Křeček tuto část své působnosti přenesl na svou zástupkyni, tedy na mě.²

Proto **systematicky navštěvují místa (zařízení)**, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě, a to jak z moci úřední, tak v důsledku závislosti na poskytované péči. Výchovný ústav je jedním ze zařízení, jež mohu navštívit.³

Cílem návštěv je posílit ochranu před špatným zacházením.⁴ Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřují pracovníky Kanceláře veřejného ochránce práv,⁵ konkrétně právníky, psychology, speciální pedagogy a sociální pracovníky. Návštěva spočívá v prohlídce zařízení, pozorování, rozhovorech s vedoucím, zaměstnanci a umístěnými dětmi, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace včetně zdravotnické.⁶ Návštěvy jsou preventivní, s cílem působit do budoucna a zvyšovat standard poskytování péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení

Po každé návštěvě **sepíše zprávu. Většinou obsahuje návrhy opatření k nápravě.** Zpráva slouží k dialogu se zařízením a jako vodítko k předcházení špatnému zacházení nebo jeho odstranění. **Zpráva zpravidla nepopisuje zjištěnou správnou praxi zařízení** odpovídající dobrým standardům zacházení. **Soustředí se spíše na možné nedostatky.** Proto může působit velice nepříznivě a nevyváženě. Prosím čtenáře zprávy, aby na to pamatovali. Bez ohledu na závěry zprávy si vážím náročné práce všech zaměstnanců zařízení.

1 Na základě § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

2 Podle § 2 odst. 4 zákona o veřejném ochránci práv. Více na www.ochrance.cz v části O nás → Mgr. Monika Šimůnková, zástupkyně veřejného ochránce práv.

3 Podle § 1 odst. 4 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv.

4 Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). Ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy může mít špatné zacházení například podobu špatných materiálních podmínek, pokud by jimi byla překročena nevyhnutelná míra strádání a ponížení spojená s omezením osobní svobody, neprofesionálního jednání, nebo dokonce násilí ze strany personálu, nezajištění ochrany před ublížením nebo zneužitím ze strany třetích osob, nerespektování práva na soukromí, práva na rodinný život (neoprávněné omezování kontaktu s rodinou), nerespektování sociální autonomie či práva dítěte na spoluúčast při rozhodování o vlastním životě.

5 Podle § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv.

6 Podle § 21a ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu pošlu zařízení se žádostí o vyjádření k popsaným zjištěním a navrženým opatřením.⁷ Pečlivě se zabývám sdělením (vysvětlením), které mi zařízení zašle.

Navržená **opatření k nápravě** se liší svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Pro snazší orientaci obsahuje zpráva na konci **přehled** opatření k nápravě. Navrhují také **termín provedení**.

- Bezodkladná opatření je třeba provést zpravidla do 7 dnů od obdržení zprávy. Není-li to možné, provedou se v nejkratší možné době. Za bezodkladná označuji opatření, která považuji za naléhavá a velmi důležitá, anebo opatření běžně snadno proveditelná.
- Opatření s delší lhůtou je třeba provést ve stanovené lhůtě, zpravidla do jednoho měsíce, tří měsíců, šesti měsíců nebo jednoho roku.
- Opatření s průběžným plněním navrhuji tam, kde je třeba zavést určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Očekávám, že zařízení opatření zavede co nejdříve a bude dbát na dodržování doporučené praxe.

Ráda bych, aby zařízení ve vyjádření ke zprávě sdělilo, že (1) opatření provedlo a jak, nebo (2) kdy a jak opatření provede, nebo (3) navrhne jiné vhodné opatření a termín.

Pokud budu vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů **považovat za dostatečná**, vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je vysvětlení zjištěných pochybení, doložení opatření k nápravě či věrohodný příslib jejich provedení.

Pokud vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů **nebudu považovat za dostatečná**, vyrozumím o tom nadřízený úřad (vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁸ Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace **zveřejním anonymizovanou zprávu z návštěvy zařízení** (s výjimkou jmen osob pověřených vedením zařízení) a **obdržená vyjádření** v databázi Evidence stanovisek ochránce (ESO).⁹

Po dokončení řady návštěv zařízení téhož druhu **vydávám tzv. souhrnnou zprávu**. Tu také zveřejňuji a posílám ji příslušným orgánům veřejné moci. V souhrnné zprávě bez vazby na konkrétní zařízení shrnuji svá zjištění a doporučená opatření k nápravě, navrhuji systémová doporučení, případně vytvářím standard dobrého zacházení. Souhrnná zpráva může sloužit nenavštíveným zařízením jako vodítko k odstranění špatného zacházení a jeho předcházení.

⁷ Ustanovení § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

⁸ Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

⁹ Evidence stanovisek ochránce (ESO) je dostupná z <https://eso.ochrance.cz>.

Charakteristika zařízení

Ve výchovném ústavu a středisku výchovné péče Pšov (dále jen „výchovný ústav“) poskytují náhradní resocializační a reedukační péči chlapcům s nařízenou ústavní výchovou, uloženou ochrannou výchovou a případně také chlapcům umístěným do zařízení předběžným opatřením soudu. V době návštěvy byli do zařízení umisťováni i nezletilí cizinci bez doprovodu (dále i jen jako „děti-cizinci“).

V době systematické návštěvy bylo v zařízení evidováno 8 dětí s ochrannou výchovou, přičemž fyzicky se tam nacházeli pouze dva z těchto chlapců. Z celkem 23 evidovaných dětí-cizinců se v zařízení nacházelo celkem 5 chlapců.

Zařízení se nachází ve vesnici Pšov (část města Podbořany) a sestává se z několika budov, ve kterých je vykonávána ústavní a ochranná výchova. Chlapci jsou ubytováni celkem ve třech budovách, jejichž pojmenování odkazuje na jejich původní využití. Je to tzv. Fara, kde jsou ubytováni chlapci s ochrannou i ústavní výchovou, tzv. Škola, která slouží jako ubytování pro cizince (v době návštěvy zde bylo i několik chlapců s nařízenou ústavní výchovou), a tzv. Kovárna, oddělení pro léčebně terapeutickou skupinu. V poslední, čtvrté budově sídlí středisko výchovné péče.

Areál zařízení také zahrnuje administrativní budovu s kanceláři, zasedací místností a prádelnou a také budovu s jídelnou a s dílnami.

Obrázek 1 – vstup do areálu komplexu

Průběh návštěvy

Návštěva proběhla ve dnech 25. až 26. května 2021 po předchozím telefonickém ohlášení učiněném z důvodu probíhající epidemie nemoci COVID-19. Ředitel byl o návštěvě také osobně informován při jejím zahájení. Zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen „Kancelář“) mu předali pověření k provedení návštěvy, vyžádali si potřebnou součinnost a dokumentaci.

Návštěvu provedly právničky Kanceláře veřejného ochránce práv Mgr. Barbora Matějková, Mgr. Anna Makarenko, Mgr. Bc. Tereza Slachová, Mgr. Beáta Szakácsová a externí spolupracovnice Mgr. Tereza Konrádová.

Zaměstnankyně Kanceláře si v doprovodu ředitele prohlédly zařízení a poté hovořily s umístěnými chlapci, ředitelem zařízení, vedoucím vychovatelem, dalšími vychovateli, sociální pracovníci i administrativními pracovníky. Ředitel zařízení i na místě zastižený personál poskytli veškerou požadovanou součinnost, za což děkují.

Návštěva byla zaměřena na **podmínky výkonu ochranné výchovy**.¹⁰ S ohledem na provázanost obou režimů v ústavu však lze popsaná zjištění a doporučení uplatnit rovněž v péči o děti s nařízenou **ústavní výchovou**.¹¹ Do zařízení jsou umísťovány i děti-cizinci, a proto byla **systematická návštěva zaměřena i na podmínky zacházení s těmito dětmi**.

10 Jedná se o opatření ukládané podle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. Jeho účelem je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před pácháním provinění osobami mladšími 18 let.

11 Jedná se o jednu z forem péče o dítě. Nařizuje se v občanskoprávním řízení tehdy, jsou-li výchova dítěte nebo jeho tělesný, rozumový či duševní stav, anebo jeho řádný vývoj vážně ohroženy nebo narušeny do té míry, že je to v rozporu se zájmem dítěte, anebo jsou-li tu vážné důvody, pro které rodiče dítěte nemohou jeho výchovu zabezpečit.

Shrnutí

Během návštěvy **jsem se nesetkala s ničím, co by svědčilo o špatném zacházení s dětmi** ve smyslu Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Přesto si dovoluji upozornit na několik oblastí, v nichž v případě navštíveného výchovného ústavu spatřuji rezervy.

Kriticky hodnotím praxi zařízení v oblasti **zastupování dítěte a rozhodování o jeho záležitostech**, kdy ředitel zařízení na základě předem formulovaného obecného zmocnění jedná za dítě z pozice zákonného zástupce i ve věcech zásadní důležitosti, aniž by pro to byly splněny zákonné předpoklady.

Upozorňuji na nezbytnost dodržování řádného postupu **podávání léků**. Doporučuji zařízení, aby případné drcení léků bylo konzultováno s lékařem tak, aby byla u chlapců zohledněna konkrétní rizika zneužívání či nevhodné manipulace s léky.

Upozorňuji na **mezery při zajišťování péče nezletilým cizincům bez doprovodu**. Děti-cizinci jsou zcela odlišným typem klientů než děti s ochrannou výchovou, jsou však vystaveny stejnému systému hodnocení a obdobným podmínkám pobytu. **Hodnoticí systém** ve své stávající podobě pro ně není vhodný, a proto navrhuji jeho změnu. Další výtky jsou navázány na **jazykovou bariéru** mezi dětmi-cizinci a personálem a na nedostatečný přístup k informacím. Domnívám se, že mnohé problémy půjde snáze vyřešit, pokud zařízení přijme taková opatření, aby tato bariéra byla co nejvíce minimalizována.

Součástí zprávy je několik připomínek k **vnitřním prostorům zařízení a jejich vybavení**. Stejně jako v ostatních zmiňovaných oblastech se nejedná o příklad špatného zacházení, ale mám za to, že práce na změně může pozitivně ovlivnit práci s umístěnými chlapci.

Zaměstnancům zařízení nemusí z dlouhodobého hlediska stačit běžné vnitřní psychohygienické mechanismy a situace může eskalovat až do rozvoje syndromu vyhoření. Důrazně proto zařízení **doporučuji zavedení supervize**.

Věřím, že jak vedení výchovného ústavu, tak jeho personál nebude mé závěry popsané v této zprávě vnímat jako znevažování jejich nelehké a bezesporu záslužné práce, ale jako podnět pro zkvalitnění práce s dětmi.

Pobyt dítěte v zařízení

1. Souhlas s poskytování zdravotních služeb

Ředitel zařízení je na základě ustanovení § 23 odst. 1 písm. l) zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy¹² oprávněn v zájmu úspěšné výchovy dětí zastoupit dítě v běžných záležitostech, a pokud jeho zákonní zástupci neplní své povinnosti, nebo nejeví o dítě skutečný zájem, je oprávněn zastoupit dítě i ve věcech zásadní důležitosti, vyžaduje-li to zájem dítěte.

V záznamu ve spisové dokumentaci jednoho chlapce jsem zaznamenala, že zákonní zástupci při příjmu dítěte udělili souhlas s akutním ošetřením v lékařském zařízení a s hospitalizací, pokud by v budoucnu vznikla její potřeba.¹³ **Nemohu říci, jestli se jedná o rutinní postup zařízení, a zdali tak tedy činí u každého dítěte.** Nicméně s popsanou praxí nelze souhlasit. Mám za to, že **podpisem plné moci při nástupu dítěte do zařízení dochází k obcházení zákona a takto poskytnutý souhlas nelze považovat za platný.**

Ředitel zařízení je oprávněn nahradit souhlas zákonných zástupců v případě, jestliže hrozí nebezpečí z prodlení a souhlas zákonného zástupce nelze bez zbytečného odkladu získat. Důvody, pro které nebylo možné získat souhlas zákonného zástupce, je potřeba zaznamenat do zdravotnické dokumentace dítěte.¹⁴

Bez souhlasu dítěte či jeho zákonných zástupců lze zdravotní služby poskytnout pouze v případech stanovených zákonem. Jde především o situace, kdy dítě vyžaduje akutní péči, jejíž poskytnutí je nezbytné k záchraně jeho života nebo zamezení vážného poškození zdraví.¹⁵ Dítě lze bez souhlasu zákonného zástupce hospitalizovat či poskytnout mu zdravotní službu také v případě, kdy je u něj podezření z týrání, zneužívání nebo zanedbávání.¹⁶

V ostatních případech se vyžaduje souhlas zákonného zástupce udělený poté, co jej zdravotnický personál řádně poučí o okolnostech a rizicích daného úkonu (tzv. informovaný souhlas). Ten nelze udělit ani předem při nástupu dítěte do školského zařízení, ani v době po poskytnutí zdravotních služeb. Předem formulované souhlasy tedy nejsou platné.¹⁷ V případech, kdy je udělení souhlasu přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající

12 Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy“).

13 Jedná se o spisovou dokumentaci dítěte A.

14 Ustanovení § 42 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a o podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů (dále i jen jako „zákon o zdravotních službách“).

15 Ustanovení § 35 odst. 3, § 38 odst. 4 zákona o zdravotních službách.

16 Ustanovení § 38 odst. 2 a 5 zákona o zdravotních službách.

17 Viz § 34 odst. 1 zákona o zdravotních službách.

věku dítěte, postačí pro zahájení poskytování zdravotních služeb souhlas samotného dítěte.¹⁸

Chápu praktický aspekt postupu zařízení, avšak podpisem plné moci dochází k obcházení zákona, neboť ředitel zařízení pak zastupuje dítě i ve věcech zásadní důležitosti (poskytování zdravotních služeb a hospitalizace dítěte) i v případech, kdy zákonní zástupci jeví o dítě zájem a jsou se zařízením v kontaktu. Navíc takto **získaný souhlas nelze považovat za informovaný, a tedy ani platný.**

Opatření:

- 1) **Zastupovat dítě při poskytování zdravotních služeb pouze v případech, kdy s ohledem na jeho rozumovou a volní vyspělost či povahu zdravotního úkonu dítě není způsobilé vyslovit souhlas a současně hrozí nebezpečí z prodlení a souhlas zákonného zástupce nelze bez zbytečného odkladu získat (průběžně).**
- 2) **Upustit od praxe získávání předem udělených zmocnění zákonných zástupců dítěte k jeho zastupování zařízením při poskytování zdravotních služeb (průběžně).**

2. Podávání medikace

Zařízení má uplatňovat postupy a má mít určené odpovědné osoby pro zdravotní péči o dítě v rámci zařízení (spolupráce se zdravotnickým zařízením, podávání léků apod.).¹⁹ Špatné podání léků či jejich nezajištěné uložení může pro klienty představovat zásadní ohrožení zdraví, nebo dokonce života.

Léky v zařízení jsou skladovány v uzamčené skříni v kanceláři, kam mají přístup pouze dvě pracovnice zařízení. Léky dle předpisu lékařů připraví do tzv. lékovek vždy s týdenním předstihem. Vychovatelé je pak mají uloženy na vychovatelnách a následně je i dětem vydávají. **Ze sdělení personálu a i z dokumentace vyplývá, že léky jsou automaticky dětem drceny.**²⁰ Uvedená praxe má jistá úskalí.

Obecně drcení léků by mělo být konzultováno s lékařem, případně i s lékárníkem. Některé léky, které chlapci berou, by neměly být drceny.²¹ Drcení totiž může pozměnit některé účinky léků a úvaha, zda je drcení možné, nenáleží laikům. Jeden z podávaných léků (*Quetiapin*) má funkci postupného (řízeného) uvolňování. Je tedy i výslovně zakázáno jeho drcení, protože tím tuto funkci ztrácí.

18 Viz § 35 odst. 1 zákona o zdravotních službách.

19 Standard kvality č. 2.33.

20 Viz například zápis z pedagogické porady ze dne 11. 5. 2021 s pokynem: „Medikace – drtit.“

21 Například Quetiapin Teva Retard (v seznamu napsaný jako Quentipian Teva) má výslovně napsáno v příbalovém letáku: „Tablety nedělte, nekousejte ani nedrťte. Tablety spolkněte celé a zapijte je vodou.“

Dalším úskalím může být způsob drcení léků. Pokud není striktně zajišťováno, že se prášek jednotlivých léků nedostává navzájem do kontaktu, hrozí zde riziko kontaminace (například kdyby bylo drceno všechno postupně ve stejném hmoždíři bez důkladného vyčistění).

Dle personálu může být důvodem drcení obava, že chlapci spolknutí léků předstírají a poté si je uschovejí, čímž se vystaví případnému riziku pozdějšího předávkování, či mohou léky předat jinému chlapci. Tuto obavu personálu chápu, avšak v současné situaci je tento režim automaticky nastaven u všech dětí, tedy nikoliv po individuálním zhodnocení rizik případné nevhodné manipulace u každého chlapce. Doporučuji proto od stávající praxe upustit. Pokud skutečně některý z chlapců léky užívat odmítá, příp. s nimi nevhodně manipuluje, tento problém je třeba řešit s dotyčným chlapcem individuálně.

Opatření:

- 3) Nedrtit léky plošně všem chlapcům bez individuálního zhodnocení možných rizik (průběžně).**

Vybavení a vzhled zařízení

Dítě má žít v prostředí podobajícím se běžné domácnosti, přičemž je respektováno jeho právo na soukromí (při hygieně, možnost bezpečného uložení svých cenností, možnost „být“ sám). Vybavení zařízení by pak mělo dítěti umožňovat osvojení si běžných dovedností spojených s chodem domácnosti.²² Zařízení má plnit materiální, technické a hygienické podmínky, které odpovídají kapacitě zařízení a potřebám umístěných dětí.²³

3. Soukromí dětí při hygieně

Soukromí patří k základním lidským potřebám. Mnohé aspekty práva na soukromí úzce souvisí s lidskou důstojností. Děti by měly mít zajištěno soukromí během každodenních hygienických činností, přičemž důležitost této potřeby roste úměrně s přibývajícím věkem. Je tedy nezbytné, aby byly toalety a koupelny uzamykatelné a sprchové kouty obsahovaly prvky zaručující soukromí, např. závěsy nebo matná skla.²⁴

Většinu toalet a sprch v zařízení nebylo možné zevnitř uzamknout. Výjimkou byly toalety na budově, kde byly ubytovány děti-cizinci, a jedny z toalet pro děti s nařízenou ústavní výchovou v budově tzv. Fary. Zde se mohli chlapci na záchodech zamknout.

Doporučuji zařízení vybavit toalety a koupelny funkčními uzamykatelnými mechanismy. Vhodným řešením pro zajištění bezpečnosti by byly bezpečnostní otočné zámky, které lze v případě potřeby otevřít i zvenčí. Takové uzamykání je zcela účelné, neboť je zajištěno soukromí, a v případě nežádoucí či mimořádné události se personál bez obtíží dostane k osobě nacházející se na toaletě či v koupelně.

22 VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. Zpráva z návštěv školských zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy [online]. Brno. KVOP, 2011 [cit. 2. 3. 2021]. Dostupné z https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/53-2010_Souhrnna_zprava-skolska_zarizeni_pro_vykon_ustavni_vychovy_a_ochranne_vychovy.pdf, s. 73.

23 Příloha č. 1 k Výnosu ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. 17/2018, Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči (dále jen „Standard kvality“), Standard kvality č. 5.1.

24 Standard kvality č. 2.22.

Upozorňuji také na **absenci sprchových dveří** k jednotlivým sprchovacím místům (obrázek 2 a 3). Přepážky jsou pouze mezi vlastními sprchami, ale není nijak chráněno soukromí dítěte před pohledem z místnosti.

Obrázek 2 – koupelna v budově Fary pro děti s ústavní výchovou

Obrázek 3 – koupelna v budově Školy pro děti-cizince

Obrázek 4 – toaleta v budově Fary pro děti s ochrannou výchovou

Obrázek 5 – koupelna v budově Fary pro děti s ochrannou výchovou

Opatření:

- 4) Vybavit všechny toalety a koupelny funkčními uzamykatelnými mechanismy (do 1 měsíce).
- 5) Vybavit všechny sprchy prvky zajišťujícími soukromí (do 1 měsíce).

4. Pokoje dětí v ochranné výchově

Vybavení zařízení by se v míře přiměřené typu zařízení a potřebám umístěných dětí mělo podobat vybavení běžné domácnosti.²⁵ Dětem by zároveň mělo být umožněno, aby si mohly pokoj individualizovat dle svého vkusu, neboť se jedná o místo, kde žijí.

Pokoje v zařízení nebyly nijak výrazně individualizované či zabydlené. V patře budovy tzv. Fary, kde žijí chlapci s uloženou ochrannou výchovou, je nábytek na první pohled horší oproti ostatním částem zařízení, prostředí je nepodnětné a prostory jsou zanedbané či zašlé. Ložnice působí neobydleným dojmem. Jsou prosty jakýchkoliv osobních předmětů či výzdoby. Svoji strohostí připomínají zařízení pro výkon trestu odnětí svobody. Dle personálu se jedná přímo o záměr zařízení. Ochranná výchova je zde výslovně chápána již jako předstupeň vězení.

Zvolený způsob vybavení a estetických úprav na skupinách evidentně odpovídá spíše očekávaným projevům chování umístěných chlapců (častá agrese vůči zařízení a nábytku) bez možnosti případných změn.

Riziko současného stavu vidím především v tom, že chlapci mohou předem pociťovat, že nemají preventivně nárok na lepší materiální podmínky. Neztotožňují se názorem, že by ochranná výchova měla být považována za předstupeň vězení. To následně může vést k podněcování vnímání, že chlapci nemají potenciál k jakékoli změně. Nadto takový prostor nikterak nepřipomíná prostředí běžné domácnosti, a v dětech tak může vzbuzovat pocit odcizenosti od prostředí, ve kterém dlouhodobě žijí a které je zákonitě i dál formuje.

Obrázek 6 – pokoj chlapců s ochrannou výchovou v budově tzv. Fary

Opatření:

- 6) Vést umístované chlapce ke zvelebování a vybavení svého prostoru podle vlastních preferencí a poskytnout jim k tomu podporu (průběžně).**

²⁵ Standard kvality 5.3.

5. Prostředí pro děti-cizince

Část zařízení vymezená pro ubytování dětí-cizinců je o poznání novější a udržovanější než popisované oddělení pro děti s uloženou ochrannou výchovou. Některé děti měly zdi svých pokojů navíc vyzdobeny i vlastními výkresy či plakáty a prostředí působilo mnohem zabydleněji a útulněji.

Některé nápisy či pokyny byly sice přeloženy do jazyka, kterému ubytované děti rozuměly, a viditelně vyvěšeny, tyto nápisy se však týkaly jen velmi úzkého okruhu oblastí týkajících se pobytu v zařízení a domnívám se, že je zde stále i prostor pro zlepšení. Nelze odhlédnout od skutečnosti, že děti-cizinci mohou pocházet ze zemí s výrazně nižší mírou gramotnosti. Pro snadnější orientaci v prvních týdnech pobytu v zařízení se mi proto jeví vhodnější **použití piktogramů** tak, jak je to zpravidla vidět kupříkladu v zařízeních určených pro žadatele o mezinárodní ochranu či zajištěné cizince. Tím výchovný ústav pokryje širší okruh situací spojených s pobytem v zařízení a zároveň ani nebude omezen pouze na cizince jedné státní příslušnosti. Posílí tak i povědomí dětí o chodu zařízení a umožní jim snazší adaptaci v této nové životní situaci.

Opatření:

- 7) **Opatřit prostory určené dětem-cizincům piktogramy znázorňujícími pokyny a pravidla chodu zařízení (do 3 měsíců).**

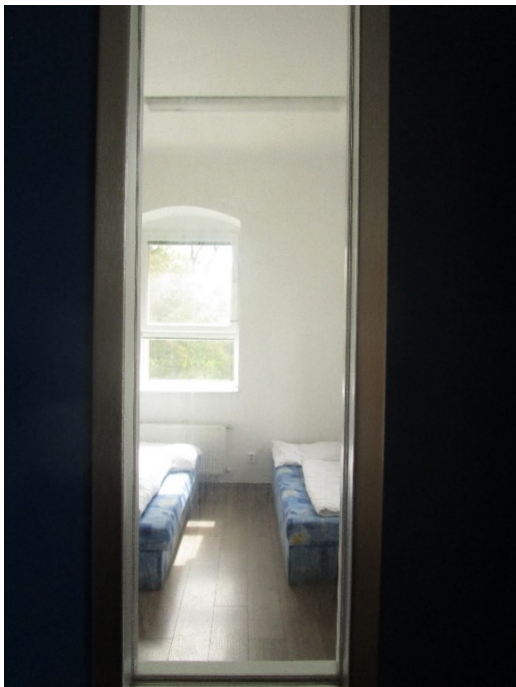
6. Průzory ve dveřích

Dítě má žít v prostředí, které se podobá běžné domácnosti, a má být současně i respektováno jeho právo na soukromí. V prostředí školského zařízení se může střetnout požadavek na soukromí a domáckost prostředí s požadavky na bezpečnost a praktičnost určitých opatření. Ne jinak je tomu i v navštíveném zařízení.

Ve dveřích pokojů některých pater (jedná se o patro pro děti s nařízenou ústavní výchovou v tzv. Faře i v budově tzv. Školy pro děti-cizince) je zabudován průzor, kterým je letmým pohledem vidět dovnitř pokojů chlapců (viz obrázek 7 a 8). Vyskytují se pouze v renovovaných částech zařízení, proto na oddělení ochranné výchovy, které renovací neprošlo, chybí. Tyto průzory slouží k tomu, aby měl personál přehled o dění na pokoji, a to i s ohledem na bezpečnost umístěných dětí. Kdokoli, kdo projde po chodbě, může do pokoje nahlédnout, protože průzory nejsou ničím zakryty.

Mám za to, že v případě dětí-cizinců i chlapců s nařízenou ústavní výchovou se jedná o nepřiměřený zásah do jejich soukromí. Doporučuji proto zajistit soukromí chlapců na pokoji například zalepením průzorů neprůhlednou fólií.

Obrázek 7 – průzor ve dveřích v budově tzv. Školy

Obrázek 8 – průzor ve dveřích v budově tzv. Fary

Opatření:

- 8) Zajistit soukromí chlapců na pokoji odstraněním či zneprůhledněním průzorů ve dveřích pokojů (do 1 měsíce).**

7. Umístění zařízení

Děti v zařízeních by neměly být vyčleňovány ze společnosti. Z tohoto pohledu je ideální, pokud je zařízení součástí komunity a v dostupné vzdálenosti pěšky od veřejných zařízení tak, aby potřeby dítěte mohly být naplňovány prostřednictvím běžných zdrojů v komunitě.²⁶ Pokud je zařízení umístěno mimo běžnou zástavbu, případně v malé obci, začlenění dětí do komunity se tím znesnadňuje.

Komplex budov zařízení značně vybočuje z okolní obecní zástavby, protože vesnice uprostřed polí čítá pouze několik desítek domů (viz obrázek 9). Autobusové spojení do Podbořan jezdí jednou za hodinu a cesta trvá cca 8 minut²⁷, což je pro děti značně omezující, pokud chtějí trávit volný čas mezi vrstevníky či volnočasovými aktivitami mimo zařízení.

26 PACNEROVÁ, H. Cesta kvality v péči o ohrožené děti. In: Kvalita péče o děti v ústavní výchově [online]. Praha. Národní ústav pro vzdělávání. 2016 [cit. 10. 5. 2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/publikace-ustavka/kvalita-pece-o-deti-v-ustavni-vychove-sbornik-z-konference>.

27 Dle webu <https://www.jizdnirady.cz>.

Obrázek 9 – pohled na vesnici Pšov z ptačí perspektivy²⁸

Podle vedoucího zařízení má umístění výchovného ústavu takto v ústraní své výhody. Upozorňuji však, že současné umístění zařízení **nenaplňuje požadavky na transformaci institucionální výchovy, dle kterých by měly děti žít v prostředí podobajícím se běžné domácnosti, tedy v zařízeních rodinného typu umístěných v běžné zástavbě obce.**²⁹

Jsem si vědoma, že otázka umístění zařízení je v gesci jeho zřizovatele. Zřizovatelem zařízení je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen jako „MŠMT“), které má být samo přímo nositelem tématu transformace institucionální výchovy. V této věci tedy neformuluji žádné doporučení ve vztahu k zařízení, ale **apeluji na MŠMT, aby zvážilo, zda nedisponuje jinými vhodnějšími prostory pro umístění daného školského zařízení.**

28 Mapy Google [online]. GEODIS Brno, ©2021 [cit. 2021-09-09]. Dostupné z <https://goo.gl/maps/sog7tRafNo9Tbz3H8>.

29 Viz souhrnnou zprávu 2011, str. 72 a násl. V podrobnostech odkazuji na Zprávu veřejného ochránce práv ze systematických návštěv školských zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy. Kancelář veřejného ochránce práv [on-line]. Brno: 2011 [cit. 2021-09-13]. str. 112-114. Dostupné z https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2012/2012_skolska-zarizeni.pdf (dále jen „souhrnná zpráva“).

Nezletilí cizinci bez doprovodu

8. Specifické potřeby nezletilých cizinců bez doprovodu

Nezletilí cizinci bez doprovodu vyžadují mimořádnou ochranu, neboť se nacházejí ve **zvlášť zranitelném postavení**, a to s ohledem na svůj věk, vzdálenost od domova a fakt, že jsou vlivem okolností odtrženi od rodičů či jiných pečujících osob. V průběhu své cesty mohli být často vystaveni útrapám a být svědky různých podob násilí, fyzického, psychického i sexuálního zneužívání, a to před vstupem i po vstupu do zemí Evropské unie.³⁰

Podle obecného komentáře č. 6 k Úmluvě o právech dítěte by zařízení pro děti-cizince bez doprovodu neměla být umístěna v odlehlých oblastech, kde nejsou k dispozici kulturně vhodné komunitní zdroje a přístup k právní pomoci. Děti by měly mít možnost pravidelného kontaktu a návštěv mimo jiné právních poradců.³¹ Státy v případě potřeby vytvoří ve spolupráci s nevládními organizacemi systém psychologické podpory a pomoci pro děti bez doprovodu zasažené ozbrojeným konfliktem.³²

Z provedených rozhovorů s personálem vyplynulo, že děti-cizinci často nevěděly, jaký bude jejich další osud v České republice. V některých případech se údajně rozhodly utéct z důvodu, že zůstávala jejich situace nejasná. Ke dni provedení návštěvy již zařízení navázalo spolupráci s právníky poskytujícími právní poradenství nezletilým cizincům bez doprovodu.³³ V rámci návštěvy bylo zároveň zjištěno, že dětem nebyly ze strany personálu aktivně nabízeny služby psychologa. **To považují za alarmující právě s ohledem na vysokou míru zranitelnosti těchto dětí.**

Hodnotím pozitivně, že zařízení navázalo spolupráci s nevládní organizací, která poskytuje právní a sociální poradenství cizincům, včetně nezletilých cizinců bez doprovodu. Doporučuji, aby zařízení i do budoucna udržovalo spolupráci a zajistilo právní i sociální poradenství nezletilým cizincům bez doprovodu co nejdříve po jejich přijetí do zařízení. Zároveň by měl personál aktivně nabízet dětem pomoc psychologa.

Opatření:

9) Aktivně nabízet služby psychologa dětem-cizincům (průběžně).

30 EASO. Guidance on Reception Conditions for Unaccompanied Children: Operational Standards and Indicators. EASO Practical Guides Series. [online]. Lucemburk. 2018, [cit. 9. 9. 2021]. s. 7. <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/Guidance-on%20reception-%20conditions-%20for-unaccompanied-children.pdf> (dále i jen jako „EASO pravidla“).

31 Bod 63 Obecného komentáře k Úmluvě o právech dítěte č. 6 (2005).

32 Bod 60 Obecného komentáře k Úmluvě o právech dítěte č. 6 (2005).

33 V daném případě se jednalo o právníky Organizace pro pomoc uprchlíkům.

9. Hodnoticí systém

Děti-cizinci jsou do zařízení umístěny předběžným opatřením soudu, a proto se na ně pro účely zákona pohlíží jako na děti s nařízenou ústavní výchovou.³⁴

Dítě s nařízenou ústavní výchovou má právo být hodnoceno a odměňováno a ke svému hodnocení se vyjadřovat.³⁵ Toto právo dítěte je v praxi zařízení pro výkon ústavní i ochranné výchovy obvykle naplňováno prostřednictvím hodnoticího systému, který by měl být pro děti i zaměstnance zařízení transparentní. Hodnoticí systém by měl respektovat cíle, zásady a principy péče a práva všech zúčastněných osob a upřednostňovat pozitivní motivaci dítěte.³⁶ Systém hodnocení si musí každé zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy stanovit ve svém vnitřním řádu.³⁷

Výchovný ústav Pšov má **hodnoticí systém založen na slovním hodnocení doprovázeném body**. Chlapci jsou hodnoceni na bodové škále od 0 do 2. Cílem je získat co nejvíce bodů (denně max. 18 b, o víkendu max. 12 b). Chování dětí je hodnoceno denně, a to po ukončení dopolední činnosti a poté při ukončení odpoledních činností. Jedenkrát týdně jsou vyhodnocovány výsledky bodového hodnocení na tzv. velké komunitě. Zaměstnanci se při pohovorech se zaměstnankyněmi Kanceláře shodovali v tom, že bodové hodnocení je pouze podpurný systém hodnocení, který doprovází i slovní kvalitativní hodnocení chování dětí.

Zásadně nesouhlasím s použitím bodového hodnoticího systému vůči dětem-cizincům.

Pro děti s jazykovou bariérou pocházející z cizích kultur, a zejména bez zkušenosti s ústavním prostředím, je tento systém matoucí a netransparentní. V průběhu pohovorů uváděly, že nechápou, za co dané body získávají a k čemu jim to slouží. To notně souvisí i s přístupem k informacím a tlumočení, a proto se této otázce věnuji i v další části zprávy.

Upozorňuji, že se v případě nezletilých cizinců bez doprovodu nejedná o děti s výchovnými problémy, nemají historii trestné činnosti a do výchovného ústavu jsou umístěny jen proto, že specializované zařízení určené dětem-cizincům³⁸ nestačí svojí kapacitou ubytovat všechny nezletilé bez doprovodu, kteří se na našem území v daném okamžiku nacházejí.

Zmíněné specializované zařízení pro děti-cizince s bodovým systémem nepracuje – upřednostňuje diskusi, sebereflexi ve skupině, slovní hodnocení a získávání či odebrání výhod.³⁹ Přitom jsou do něj umísťovány stejné děti ve stejném právním postavení jako děti-cizinci ve Výchovném ústavu Pšov.

34 Viz § 36a zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

35 Viz § 20 odst. 1 písm. l) zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

36 Standard kvality 2.20.

37 Viz bod 5 písm. a) přílohy k vyhlášce č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška“).

38 Zařízení pro děti-cizince, diagnostický ústav, středisko výchovné péče a základní škola, Praha 5, Radlická 30.

39 Vnitřní řád Zařízení pro děti-cizince Radlická.

Doporučuji výchovnému ústavu upustit od použití bodového systému hodnocení dětí-cizinců, které se vlivem svého postavení a okolnostmi příchodu do České republiky nacházejí ve skutečně zranitelném postavení. Základem práce s dětmi by měl být vztah s vychovateli, srozumitelné ústní hodnocení a pozitivní motivace.

Opatření:

10) Upustit od použití bodového hodnocení dětí-cizinců (do 3 měsíců).

10. Komunikace s nezletilými cizinci bez doprovodu

Ředitel zařízení je povinen seznámit dítě s jeho právy a povinnostmi.⁴⁰ Dítě umístěné v zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy má povinnost dodržovat předpisy a pokyny k ochraně bezpečnosti a zdraví, s nimiž bylo řádně seznámeno.⁴¹ Dítě má právo vyjádřit svůj názor na zamýšlená a prováděná opatření, která se ho dotýkají; názorům dítěte musí být věnována patřičná pozornost odpovídající jeho věku a rozumové vyspělosti.⁴²

Aby bylo možné dobře informované vyjádření těchto názorů a přání, je nezbytné, aby byly těmto dětem poskytnuty všechny relevantní informace týkající se například dostupných služeb, včetně komunikačních prostředků a azylového řízení. Jelikož vyjádření názoru a přání závisí na spolehlivé komunikaci, měli by být v případě potřeby ve všech fázích řízení k dispozici tlumočníci.⁴³

Personál uváděl, že **tlumočník není přítomen při příjmu** nezletilého cizince bez doprovodu. V rámci příjmu si personál sedl s dětmi-cizinci přítomnými v zařízení a děti si informace předaly mezi sebou. Základní informace pro příjem dětí-cizinců byly zpracovány a přeloženy do jazyka, kterému děti rozuměly. Personál také uvedl, že je připravována audionahrávka pro děti, které neumí číst. Při pohovorech s dětmi vyplynulo, že některé z nich informační materiály neobdržely.

V rámci systematické návštěvy bylo zjištěno, že personál při každodenním provozu komunikuje s dětmi-cizinci většinou prostřednictvím jednoho dítěte, které bylo schopno se alespoň částečně dorozumět anglicky. Z pohovoru s tímto dítětem však vyplynulo, že tato znalost je na velmi základní úrovni. Zároveň bylo zjištěno, že do zařízení také údajně přijíždí tlumočník. Protože výpovědi o četnosti jeho návštěv byly nepřesné, zaměstnankyně Kanceláře si vyžádaly přehled vyúčtování za jeho služby. Personál zařízení uvedl, že si tlumočník doposud nic nevyúčtoval. **Nelze tak plně ověřit četnost jeho návštěv.**

Nastavený postup při příjmu dětí-cizinců považuji za nedostatečný. Informace o právech a povinnostech dítěte a o podmínkách pobytu v zařízení by měl předat personál, **nikoliv jiné dítě**. Při tlumočení jiným dítětem se základní znalostí cizího jazyka může dojít ke značným

40 Ustanovení § 24 odst. 1 písm. a) zákona o výkonu ústavní a ochranné výchovy.

41 Ustanovení § 36a ve spojení s § 20 odst. 2 písm. b) zákona o výkonu ústavní a ochranné výchovy.

42 Ustanovení § 20 odst. 1 písm. j) zákona o výkonu ústavní a ochranné výchovy.

43 Bod 25 Obecného komentáře k Úmluvě o právech dítěte č. 6 (2005).

nejasnostem v překladu, nepochopení, narušení vztahu ostatních dětí s vychovateli a také k vyššímu riziku šikany.

Nedostatečná komunikace mezi dětmi a personálem se projevila v různých oblastech, kdy děti měly nejasné či protichůdné **informace o možnosti vycházek nebo výkonu pracovních aktivit** v pracovně výchovné skupině.

V rámci návštěvy děti-cizinci uváděly, že na vycházky chodit nemohou. Uvedly, že chodí pouze jednou týdně na procházku s vychovatelem. Děti dávaly najevo, že se v zařízení cítí jako ve vězení. Vychovatelé naopak uváděli, že děti nemají vycházky zakázané a měli za to, že o ně spíše nejeví zájem. Také poukázali na to, že vycházky byly uzpůsobeny protiepidemickým opatřením, která omezovala volný pohyb osob. Z výše uvedeného lze mít za to, že s ohledem na omezení v komunikaci děti-cizinci ani nevěděly o možnosti vycházek a souvisejících pravidlech.

V rámci návštěvy děti-cizinci také projevovaly nespokojenost ve vztahu k pracovním aktivitám v rámci pracovně výchovných skupin (např. sekání trávy, štípání dříví), kterých se v zařízení účastnily. Z pohovorů s dětmi vyplynulo, že nemají jasné informace o podmínkách výkonu této práce.

Z výše uvedeného vyplývá, že nedostatečným přístupem k informacím dochází k nepochopení pravidel i práv a povinností, které děti-cizinci v zařízení mají. Doporučuji při příjmu dítěte-cizince, případně co nejdříve po něm a také v případě potřeby, zajistit přítomnost tlumočnicka, aby dítě získalo veškeré informace, které se týkají jeho pobytu v zařízení a na území České republiky, jeho práv a povinností ve vztahu k zařízení.

Opatření:

- 11) Zajistit při příjmu dítěte-cizince, případně co nejdříve po něm, přítomnost tlumočnicka a předat prostřednictvím něj veškeré informace o právech a povinnostech (průběžně).**
- 12) Zajistit kdykoliv v průběhu pobytu dětem-cizincům přístup k tlumočnickovi a k informačním materiálům popisujícím pravidla a chod zařízení (průběžně).**

11. Vzdělávání nezletilých cizinců bez doprovodu

Státy by měly zajistit, aby byl zachován přístup ke vzdělání ve všech fázích pobytu dítěte.⁴⁴ Každé nezletilé osobě bez doprovodu, bez ohledu na její status, musí být poskytnuta pomoc při maximalizaci příležitostí na vzdělání. Adolescentům by mělo být umožněno zapsat se do odborného vzdělávání nebo odborné přípravy.⁴⁵ **Děti-cizinci mají být vzdělávány v obdobném režimu jako děti s českým státním občanstvím.**⁴⁶

⁴⁴ Bod 41 Obecného komentáře k Úmluvě o právech dítěte č. 6 (2005).

⁴⁵ Bod 42 Obecného komentáře k Úmluvě o právech dítěte č. 6 (2005).

⁴⁶ Dle příručky EASO mají mít nezletilí cizinci bez doprovodu přístup do vzdělávacího systému za obdobných podmínek jako děti z hostitelské členské země, EASO pravidla s. 43.

Zřizovatel zařízení, tedy MŠMT, by měl dětem-cizincům zajišťovat předškolní vzdělávání, základní vzdělávání nebo střední vzdělávání, a to podle míry jejich rozumových a jazykových schopností. Výuku směřující k prohloubení znalostí českého jazyka by pak mělo zajišťovat vždy zařízení.⁴⁷

V rámci návštěvy personál uvedl, že učí děti český jazyk každé úterý. V záznamech o službě byla pravidelně v úterý odpoledne uvedena „vzdělávací aktivita“. Jiné vzdělávací aktivity v zařízení děti neměly. Podle sdělení samotných dětí neměly žádnou možnost učit se český jazyk. Jedno z dětí umístěných v zařízení projevovalo zájem zůstat na území České republiky. Uvedlo, že o možnostech dalšího vzdělávání komunikovalo se sociální pracovnící. Bylo mu sděleno, že po přemístění do Zařízení pro děti-cizince v Praze bude moci začít chodit do školy a studovat.

Oceňuji snahu personálu vytvořit alespoň určité materiály pro práci s dětmi a pro výuku českého jazyka, avšak považuji za nedostatečné, že **děti⁴⁸ mají vzdělávací aktivity pouze jednou týdně.**

Personál by měl děti informovat o možnosti vzdělávání v České republice. V případě projevení zájmu ze strany dětí o vzdělávání v České republice by těmto dětem měla být poskytnuta co nejdříve podpora a pomoc při realizaci dalšího vzdělávání. V ideálním případě by bylo vhodné zprostředkovat dětem-cizincům přístup do škol za obdobných podmínek jako českým dětem. S ohledem na umístění zařízení se toto však jeví jako dosti problematické. Doporučuji tedy alespoň zavést **každodenní výuku českého jazyka pro děti-cizince.** Zároveň doporučuji pro děti zajistit výuku také anglického jazyka. O ni by mohly mít zájem i ty děti, které nechtějí setrvat na území České republiky. Doporučuji výuku jazyků alespoň částečně pokrýt zkušenými lektory.

Opatření:

- 13) Zajistit intenzivní výuku českého jazyka pro děti-cizince včetně pokrytí výuky zkušenými lektory (průběžně).**

47 Ustanovení § 13 odst. 3 vyhlášky č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

48 V čase návštěvy se jednalo o nezletilé osoby ve věku od 12 do 17 let.

Personál

12. Personální zabezpečení práce s dětmi

Zařízení má mít specifikovány kvalifikační nároky na zaměstnance, které odpovídají druhu poskytovaných služeb, počtu a potřebám dětí.⁴⁹ Počet personálu a jeho složení musí odpovídat individuálním, případně i specifickým potřebám umístěných dětí. S ohledem na cílovou skupinu je nutné zajistit dostatek personálu a jeho patřičnou odbornost.

Citelně vnímám, že v **zařízení chybí vyváženost pohlaví** na pozici vychovatelů či odborného personálu. V zařízení působila v době návštěvy pouze jedna vychovatelka. Pokud tedy mají chlapci kvůli projekcím či asociacím z původního prostředí problém svěřovat se či spolupracovat s pracovníkem mužského pohlaví, mají velice omezenou možnost komunikace s personálem zařízení. **Apeluji proto na zařízení, aby v budoucnu při výběru dalších zaměstnanců pamatovalo na vyvážené zastoupení mužů a žen.**

Pokud jde o **odborný personál**, v zařízení nebyl v době systematické návštěvy zaměstnán žádný psycholog. Dle ujištění vedoucího zařízení v průběhu návštěvy již mělo probíhat výběrové řízení na tuto pozici. **Prosím proto o sdělení, jestli takto s odstupem již v zařízení působí psycholog, příp. v jaké fázi je výběrové řízení.**

12.1 Kvalifikace personálu pro práci s nezletilými cizinci bez doprovodu

Podle obecného komentáře č. 6 k Úmluvě o právech dítěte by zvláštní pozornost měla být věnována školení úředníků, kteří pracují s dětmi-cizinci bez doprovodu. Stejně důležité je specializované školení také pro další osoby, které se zabývají dětmi-cizinci bez doprovodu.⁵⁰

V rámci návštěvy bylo zjištěno, že vedoucí vychovatel měl zkušenosti s prací s dětmi-cizinci, neboť v minulosti působil v Zařízení pro děti-cizince. Členové personálu při pohovorech se zaměstnankyněmi Kanceláře projevovali zájem o školení týkající se práce s těmito dětmi, dle jejich tvrzení jim však nebylo žádné školení nabídnuto. V průběhu systematické návštěvy nevládní organizace zabývající se touto problematikou pořádala obdobné školení práce s dětmi-cizinci, ovšem vedoucí vychovatel tuto informaci personálu nepředal, třebaže jí prokazatelně disponoval.

Pozitivně hodnotím zájem personálu o práci s nezletilými osobami bez doprovodu a o školení. Doporučuji toto školení pro personál zajistit například ze strany personálu Zařízení pro děti-cizince, nebo jiným subjektem, který má dlouhodobé zkušenosti s prací s nezletilými bez doprovodu.

49 Standard kvality 3.1.

50 Bod 95 obecného pokynu č. 6.

Opatření:

- 14) Zajistit školení personálu pro práci s dětmi-cizinci (průběžně).**

13. Supervize

Zařízení má zajistit přístup pracovníků k supervizi vykonávané externím, nezávislým a kvalifikovaným odborníkem.⁵¹ Práce ve školském zařízení může být náročným a mnohdy skutečně stresujícím povoláním. Těžkosti, které toto povolání obnáší, mohou vést k profesnímu vyčerpání a frustraci. Tyto stavy se pak mohou nakonec ve svém důsledku projevat i nevhodným chováním personálu směrem k umístěným dětem, jejich rodinám i zbytku personálu.

Stavu profesního vyčerpání a frustrace by přitom vedení zařízení mělo předcházet zajištěním pravidelné podpory ze strany nezávislého kvalifikovaného odborníka, tzv. supervize. Dle mých zjištění však v zařízení žádné supervize v současnosti neprobíhají. Supervize není v zařízení vnímána jako něco nezbytného, co by mělo vzájemný vztah pracovníků a přístup ke chlapcům zásadně ovlivňovat.

Netvrdím, že zaměstnanci zařízení by se jakkoliv, byť i náznakem vůči dětem nevhodně projevovali. Supervize zde slouží jako **preventivní mechanismus**. Jedná se o jednu z možností dalšího profesionálního rozvoje pedagogických pracovníků ve vztahu k dětem a náročným situacím. Domnívám se, že tento nástroj sebereflexe a prevence před negativními stavy by se měl stát jedním ze základních nástrojů pro fungování týmu, a proto zařízení doporučuji jeho zavedení.

Opatření:

- 15) Zajistit týmu podporu prostřednictvím pravidelné supervize (do 3 měsíců).**

⁵¹ Standard kvality 3.6.

Přehled opatření k nápravě

Do 1 měsíce	<ul style="list-style-type: none">• Vybavit všechny toalety a koupelny funkčními uzamykatelnými mechanismy (opatření č. 4).• Vybavit všechny sprchy prvky zajišťujícími soukromí (opatření č. 5).• Zajistit soukromí chlapců na pokoji odstraněním či zneprůhledněním průzorů ve dveřích pokojů (opatření č. 8).
Do 3 měsíců	<ul style="list-style-type: none">• Opatřit prostory určené dětem-cizincům piktogramy znázorňujícími pokyny a pravidla chodu zařízení (opatření č. 7).• Upustit od použití bodového hodnocení dětí-cizinců (opatření č. 10).• Zajistit týmu podporu prostřednictvím pravidelné supervize (opatření č. 15).
Průběžně	<ul style="list-style-type: none">• Zastupovat dítě při poskytování zdravotních služeb pouze v případech, kdy s ohledem na jeho rozumovou a volní vyspělost či povahu zdravotního úkonu dítě není způsobilé vyslovit souhlas a současně hrozí nebezpečí z prodlení a souhlas zákonného zástupce nelze bez zbytečného odkladu získat (opatření č. 1).• Upustit od praxe získávání předem udělených zmocnění zákonných zástupců dítěte k jeho zastupování zařízením při poskytování zdravotních služeb (opatření č. 2).• Nedrtit léky plošně všem chlapcům bez individuálního zhodnocení možných rizik (opatření č. 3).• Vést umístované chlapce ke zvelebování a vybavení svého prostoru podle vlastních preferencí a poskytnout jim k tomu podporu (opatření č. 6).• Aktivně nabízet služby psychologa dětem-cizincům (opatření č. 9).• Zajistit při příjmu dítěte-cizince, případně co nejdříve po něm, přítomnost tlumočnicka a předat prostřednictvím něj veškeré informace o právech a povinnostech (opatření č. 11).• Zajistit kdykoliv v průběhu pobytu dětem-cizincům přístup k tlumočnickovi a k informačním materiálům popisujícím pravidla a chod zařízení (opatření č. 12).• Zajistit intenzivní výuku českého jazyka pro děti-cizince včetně pokrytí výuky zkušenými lektory (opatření č. 13).• Zajistit školení personálu pro práci s dětmi-cizinci (opatření č. 14).